

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararı

OKUL VE KARAKÖSE/Türkiye Davası

Başvuru NO: 37300/05 Strazburg
15 Şubat 2011

İKİNCİ DAİRE

OLAYLAR

I. DAVANIN KOŞULLARI

Başvuranlar sırasıyla 1932 ve 1949 doğumlu olup İstanbul'da ikamet etmektedir.

A. Mustafa Okul'un taşınmazına ilişkin süreç

Başvuran 2 Kasım 1980 tarihinde İstanbul Sarıyer'de bulunan (62 numaralı parsel) 32.250 m²'lik taşınmazı satın almış ve Tapu Kadastro Müdürlüğü tarafından kendisine tapu senedi verilmiştir.

13 Ağustos 1993 tarihinde tapu kaydına «Orman Kanunu'nun 2/B maddesinin uygulanması alanına giren taşınmaz» şerhi düşülmüştür.

Hazine 2 Mayıs 2001 tarihinde Sarıyer Asliye Hukuk Mahkemesinde başvuranın tapusunun iptal edilerek Hazine adına kaydedilmesi istemiyle dava açmıştır.

Mahkeme tarafından tayin edilen iki bilirkişi 10 Kasım 2003 tarihinde bilirkişi raporunun düzenlendiği tarihte m² birim fiyatı yaklaşık 17 Euro üzerinden taşınmazın değerinin 30.000.000 TL olduğunu kaydetmiştir.

2 Aralık 2003 tarihinde Asliye hukuk mahkemesi 7.591 m² yüzölçümündeki sözkonusu arazinin öncelikle orman alanı olarak sınıflandırıldığını, daha sonra 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 2/b maddesi uyarınca bu kapsam dışına çıkarıldığı gerekçesiyle Hazine'nin talebini kısmen yerinde bulmuş, bunun üzerine başvuranın 7.591 m²'lik arazisinin tapusunun iptal edilerek Hazine adına tescil edilmesine karar vermiştir. Mahkeme ayrıca başvurayı 12.768.840.000 TL (hüküm tarihinde yaklaşık 7.200 Euro) tutarındaki yargı masraflarını ve 7.428.000.000 TL. (yaklaşık 4.200 Euro) avukatlık ücretini ödemeye mahkum etmiştir.

Yargıtay 7 Aralık 2004 tarihinde ilk derece mahkemesinin kararını onamıştır.

Yargıtay 10 Haziran 2005 tarihinde başvuran tarafından yapılan karar düzeltme talebini reddetmiştir.

* Dışişleri Bakanlığı Çok Taraflı Siyasî İşler Genel Müdürlüğü tarafından Türkçe'ye çevrilmiş olup, gayriresmî tercümedir.

B. Nuri Şen Karaköse'nin taşınmazına ilişkin süreç

1981 yılında İstanbul Sarıyer'de bulunan (hisse no: 147 parsel no:2) 1.584 m² yüzölçümündeki arazi önce orman alanı olarak vasıflandırılmış ve 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 2/b maddesi uyarınca ormanlık alandan çıkarılmış ve Hazine adına kaydedilmiştir.

13 Mayıs 1993 tarihinde tapu kaydına «*Orman Kanunu'nun 2/B maddesinin uygulanması alanına giren taşınmaz*» şerhi düşülmüştür.

17 Kasım 1999 tarihinde başvuran 8.600.000.000 TL (olayların meydana geldiği dönemde yaklaşık 16.550 Euro) karşılığında özel nitelikli bu taşınmazları satın almış ve tapu sicilinde kendi adına tescil ettirmiştir.

17 Mayıs 2000 tarihinde tapuya «*Hazine lehine ormanlık kapsamdan çıkarılan alanlar*» şerhi düşülmüştür.

28 Mart 2001 tarihinde Hazine Sarıyer Asliye Hukuk Mahkemesine başvurarak başvuranın tapusunun iptal edilerek Hazine adına kaydedilmesi talebiyle dava açmıştır.

14 Ağustos 2002 tarihinde başvuran sözkonusu taşınmazın hiçbir zaman orman alanı kapsamına girmediğini öne sürerek tapu senedine düşülen şerhin kaldırılması istemiyle dava açmıştır.

Belirtilmeyen bir tarihte Mahkeme iki davanın birleştirilmesine karar vermiştir.

Asliye hukuk mahkemesi 22 Ocak 2004 tarihli bir karar ile başvuranın 374,60 m²'lik taşınmazının tapusunun iptal edilerek Hazine adına tescil edilmesine karar vermiştir. Mahkeme kararını bilhassa sözkonusu alanın tapu kadastro çalışmaları sonucunda esasen ormanlık alan olduğu ve daha sonra Ormanlar hakkındaki Kanun'un 2/B maddesi uyarınca Hazine lehine bu kapsamdan çıkarıldığı yönündeki bilirkişi incelemelerine dayandırmıştır. Mahkeme bununla birlikte, arazinin kalan 1.209,40 m²'lik kısmının aslında ormanlık alana girmediğine karar vermiştir.

Asliye hukuk mahkemesi ayrıca başvurayı 1.618275.240 TL (hükmün verildiği tarihte yaklaşık 900 Euro) yargı masraflarını ve 2.797.440.000 TL (yaklaşık 1.600 Euro) tutarındaki avukatlık ücretini ödemeye mahkum etmiştir.

Başvuran ve avukatı bu karara karşı temyize gitmiştir.

Yargıtay 28 Eylül 2004 tarihli karar ile hakkın sükûtu gerekçesiyle temyiz başvurusunu reddetmiş, Hazine'nin başvurusunun incelenmesinin ardından ilk derece mahkemesinin kararını onamıştır.

Yargıtay başvurana 11 Nisan 2005 yılında tebliğ edilen 10 Mart 2005 tarihli karar ile karar düzeltme taleplerini reddetmiştir.

HUKUK

I. KABULEDİLEBİLİRLİK HAKKINDA

A. Ek 1 no'lu Protokol'ün 1. maddesi hakkındaki şikayet

Başvuran kendisine herhangi bir tazminat ödenmeksizin taşınmazlarından yoksun bırakıldığını öne sürmekte, Ek 1 no'lu Protokol'ün 1. maddesine atıfta bulunmaktadır.

Hükümet, Yargıtay'ın hakkın sükûtu ile temyiz başvurusunu reddetmesi ölçüsünde başvuran Karaköse'nin iç hukuk yollarını tüketmediğini savunmakta, ayrıca her iki başvuranın da Medeni Kanun'un 1007. maddesi uyarınca tapu sicilinin tutulmasından doğan bütün zararlardan Devlet sorumludur esasına dayalı olarak tazminat elde edebileceklerini ifade etmektedir. Hükümet bu yönde AİHM'nin bilgisine bu yöndeki bazı kararları sunmakta, iç hukuk yollarının tüketilmediği gerekçesiyle başvurunun reddedilmesini talep etmektedir.

AİHM başvuran Karaköse tarafından yapılan temyiz başvurusunun reddedilmesi ile ilgili olarak, AİHS'nin 35. maddesinin nihayetinde Sözleşmeciler Devletlerin aleyhlerinde yapılan ihlal iddialarını önlemek veya bunları gidermek yükümlülüğünü getirdiğini hatırlatır (*Bkz. Civet-Fransa no: 29340/95*). AİHS'nin 35/1 maddesi aşırı bir formaliteye kaçmadan belirli bir esneklik çerçevesinde uygulanmalıdır, bu madde yalnızca iç hukuktaki yetkili mahkemelere karşı yapılan başvuruları değil, AİHM'nin hali hazırda vermiş olduğu hükümlerdeki etkili başvuru yollarının kullanılmasını da zorunlu kılar. Bu şikayet AİHM'ye getirilmeden evvel iç hukukta yer alan kurallar ve esaslar doğrultusunda iç hukuktaki mahkemeler önünde en azından özü itibarıyla dile getirilmelidir (*Bkz. diğer birçokları arasında, Cardot-Fransa, 19 Mart 1991 ve Elci vd.-Türkiye no: 23145/93 ve 25091/94, 13 Kasım 2003*).

Sonuç itibarıyla usul hatası nedeniyle başvuranın başvurusunun reddedilmesiyle birlikte iç hukuk yolları tüketilmemiştir. Bununla birlikte, zamanaşımı ilkesine riayet edilmemesine karşın, yetkili mercii davayı özü itibarıyla incelediğinden iç hukuk yollarının tüketilmediği itirazı kabul görmemektedir (*Bkz. Gafgen-Almanya no: 22978/05*).

Mevcut başvuruda, başvuran Karaköse 22 Ocak 2004 tarihli karara karşı yasal süre zarfında temyiz başvurusunda bulunmasa da Yargıtay, Hazinesinin itirazı üzerine davayı incelemiş ve ilk derece mahkemesinin kararını onamıştır. Yargıtay temyiz kararında başvuranın Hazineye cevap mahiyetindeki görüşlerini dikkate almıştır. AİHM, Yargıtay'ın başvuranın Hazineye karşı yapmış olduğu itirazını incelerken öne sürülen ihlali giderme olanağının bulunduğu dikkat çekmektedir. Bu koşullar çerçevesinde AİHM Hükümetin itirazını reddetmektedir.

AİHS'nin 35. maddesinin 3. paragrafı çerçevesinde başvuranların şikayetinin dayanaktan yoksun olmadığını kaydeden AİHM, ayrıca başka açılardan bakıldığında da kabuledilemezlik unsuru bulunmadığını tespit eder. Bu nedenle başvuru kabuledilebilir niteliktedir.

B. AİHS'nin 6. maddesi hakkındaki şikayet

Başvuran Karaköse bilhassa kanıtların değerlendirilmesi, iç hukukun uygulanması ve yorumlanması ve adli mercilerin sunmuş oldukları çözüm önerisi göz önünde bulundurulduğunda yargılamanın hakkaniyete uygun gerçekleşmediğinden yakınmaktadır.

AİHM başvuranın şikayetinin özellikle ulusal mahkemelerin kanıtları değerlendirmesine ve ulusal mevzuatı yorumlamalarına dayandığını saptamaktadır. Bu bağlamda, AİHM ulusal mahkemelerin delil unsurlarını değerlendirmelerinde ve başvuranın şikayetinin esasını incelemelerinde keyfi hiçbir tutum sergilemediklerini hatırlatır. AİHM, bir mahkemenin niye başka bir kararı değil de bu kararı almasına neden olan davaya ilişkin unsurları incelemenin kendi görevi olmadığını, aksi takdirde üçüncü ya da dördüncü derece mahkemesi olacağını hatırlatmaktadır (*Kemmache-Fransa* (no:3), 24 Kasım 1994 tarihli karar).

Başvuran Karaköse'nin şikayetinin açıkça dayanaktan yoksun olduğu ve AİHS'nin 35/3 a) ve 4 maddeleri uyarınca reddedilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmaktadır.

II. ESASA DAİR

Başvuranlar taşınmazlarının tapusunun iptal edilerek herhangi bir tazminat ödenmeksizin Hazineye devredilmesinin Ek 1 no'lu Protokol'ün 1. maddesi uyarınca mülkiyet haklarına yönelik orantısız bir müdahaleyi teşkil ettiğini öne sürmektedir.

Hükümet bu iddiaya karşı çıkmakta ve başvuranların ihtilaf konusu taşınmazları satın aldıklarında arazilerin orman alanı kapsamında yer aldığının ve sonrasında Hazineye aktarılacağına bilincinde olduklarını savunmaktadır. Başvuranların taşınmazlarının hukuki hiçbir değeri bulunmamaktadır.

AİHM daha önce de başvuranların öne sürdüklerine benzer şikayetlerin dile getirildiğini ve başvuranların taşınmazlarının Hazineye devredilmesinden herhangi bir tazminat ödenmemesi nedeniyle Ek 1 no'lu Protokol'ün 1. maddesinin ihlal edildiği sonucuna vardığını anımsatır (*Bkz. sözü edilen Turgut vd.; Hacısalıhoğlu-Türkiye no: 343/04, 2 Haziran 2009; Temel Conta Sanayi ve Ticaret A.Ş. no: 45651/04, 10 Mart 2009 ve Nural Vural-Türkiye no: 16009/04, 10 Mart 2009*). AİHM, başvuruyu incelemiş ve Hükümetin mevcut davada farklı bir sonuca ulaşmasını sağlayacak ikna edici hiçbir tespit ve delil sunmadığı sonucuna varmıştır.

Bu nedenle, Ek 1 no'lu Protokol'ün 1. maddesi ihlal edilmiştir.

II. AİHS'NİN 41. MADDESİ'NİN UYGULANMASI HAKKINDA

Başvuran Okul, orman alanı olarak sınıflandırılan taşınmazının değerine karşılık 233.563,20 Euro maddi tazminat talep etmekte, bu doğrultuda 10 Kasım 2003 tarihli bilirkişi raporunu sunmaktadır. Başvuran Okul ayrıca 50.000 Euro manevi tazminat talep etmektedir. Yargılama giderleri ile ilgili olarak başvuran toplam 19.081,91 Euro talep etmektedir bu miktarın dağılımı şu şekildedir: 11.597,91 Euro iç hukuktaki yargılama giderleri ve 2 Aralık 2003 tarihli karar uyarınca Hazine avukatına ödenmesi gereken 7.484 Euro.

Başvuran Karaköse 12.773,86 Euro maddi ve 50.000 Euro manevi tazminat talep etmektedir. Yargılama giderleri ile ilgili olarak başvuran iç hukuktaki yargılama giderleri için 13.841,22 Euro ve 22 Ocak 2004 tarihli karar gereğince Hazine avukatına ödenmesi gereken 8.606,66 Euro olmak üzere toplam 22.447,88 Euro talep etmektedir.

Hükümet bu taleplere karşı çıkmakta ve AİHM'yi bunları reddetmeye çağırmaktadır.

Maddi tazminat talepleri ile ilgili olarak AİHM, kendisine iletilen bilgiler ışığında ve bilhassa 10 Kasım 2003 tarihli bilirkişi raporuna ve başvuran Karaköse'nin taşınmazı satın almak için ödediği meblağa dayanarak başvuran Okul'a 129.000 Euro ve başvuran Karaköse'ye 4.200 Euro ödenmesini uygun görmektedir.

AİHM manevi tazminata ilişkin dava koşullarını göz önünde bulundurarak ihlal tespitinin başvuranlar açısından uygun bir telafi yöntemini oluşturduğuna itibar etmektedir (*Bkz. Turgut vd.-Türkiye (adil tatmin) no: 1411/03, 13 Ekim 2009*).

Yargılama masraf ve giderlerine ilişkin AİHM, iç hukuktaki yargılamalarda ödemek durumunda kaldıkları yargı giderleri ve avukatlık ücreti için başvuran Okul'a 11.400 Euro ve başvuran Karaköse'ye 2.500 Euro ödenmesini kararlaştırmaktadır.

AİHM, gecikme faizinin Avrupa Merkez Bankası'nın marjinal kredi faiz oranına üç puanlık bir artış eklenerek belirlenmesini uygun görmektedir.

BU GEREKÇELERE DAYALI OLARAK, AİHM, OYBİRLİĞİYLE,

1. Başvuranların mülkiyet hakkına yönelik şikayetlerinin *kabuledilebilir*, bunun dışında kalanların *kabuledilemez olduğuna*;

2. Ek 1 no'lu Protokol'ün 1. maddesinin *ihlal edildiğine*;

3. a) AİHS'nin 44/2 maddesi gereğince kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içinde, ödeme tarihindeki döviz kuru üzerinden TL'ye çevrilmek ve her türlü vergiden muaf tutulmak üzere Savunmacı Hükümet tarafından:

i. başvuran Mustafa Okul'a 129.000 (yüz yirmi dokuz bin) Euro maddi tazminat ve yargılama giderleri için 11.400 (on bir bin dört yüz) Euro *ödenmesine*;

ii. başvuran Karaköse'ye 4.200 (dört bin iki yüz) Euro maddi tazminat ve yargılama giderleri için 2.500 (iki bin beş yüz) Euro *ödenmesine*;

b) yukarıda belirtilen sözkonusu sürenin sona erdiği tarihten ödemenin yapılmasına kadar geçen süre için, sözkonusu meblağlara, Avrupa Merkez Bankası'nın anılan dönem için geçerli olan marjinal kredi faiz oranına üç puanlık bir artış eklemek suretiyle belirlenecek basit faiz *uygulanmasına*;

4. Adil tatmine ilişkin diğer taleplerin *reddine*;

KARAR VERMİŞTİR.

İşbu karar Fransızca olarak hazırlanmış ve AİHM'nin iç tüzüğü'nün 77. maddesinin 2. ve 3. paragraflarına uygun olarak 15 Şubat 2011 tarihinde yazılı olarak bildirilmiştir.